

פסח תשע"ח

וכל המרבה הרי זה משובה

נוסח ההגדה

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות. שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה: שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה (כלו) מרור:

שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים: שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין, הלילה הזה כלנו מסבין:

עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו יהוה אלהינו משם ביד חזקה ובזרע נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו כלנו חכמים כלנו נבונים כלנו זקנים כלנו יודעים את התורה מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח:

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית:

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא, שנאמר, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך הזמנים. כל ימי חייך הלילות. וחכמים אומרים ימי חייך העולם הזה. כל ימי חייך להביא לימות המשיח:

ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא. כנגד ארבעה בנים דברה תורה: אחד חכם. ואחד רשע. ואחד תם. ואחד שאינו יודע לשאול:

חכם מה הוא אומר. מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהינו אתכם. ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן:

רשע מה הוא אומר. מה העבודה הזאת לכם. לכם ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו ואמור לו. בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים. לי ולא לו. אלו היה שם לא היה נגאל:

תם מה הוא אומר. מה זאת. ואמרת אלו בחזקתך הוציאנו יהוה ממצרים מבית עבדים: ושאינו יודע לשאול את פתח לו. שנאמר, והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים:

יכול מראש חודש, תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה. בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצוה ומרור מנחים לפניך:

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו. שנאמר, ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר יהוה אלהי ישראל, בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעבר הנהר ואולד אותו בכל ארץ כנען וארבה את זרעו ואתו לו את יצחק, ואתו ליצחק את יעקב ואת עשו, ואתו לעשו את הר שעיר לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים:

ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ לעשות. כמה שאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים. שנאמר, ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול:

מכסה המצה ומגביה את הכוס בידו ואומר: והיא שעמדה לאבותינו ולנו. שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם:

מניח הכוס מידו ויגלה המצות: צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל. שנאמר: ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול עצום ורב:

ויגר שם, מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם. שנאמר, ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדך כי כבד הרעב בארץ כנען, ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשו:

במתי מעט, כמה שנאמר, בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה ועתה שמד יהיה אלהיך ככוכבי השמים לרוב: ויהי שם לגוי, מלמד שהיו ישראל מצנינים שם:

גדול עצום, כמה שנאמר, ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם: ורב, כמה שנאמר, רבבה בצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נכנו וישערה צמח ואת ערם ועריה: ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיה ואמר לך בדמיה חיי ואמר לך בדמיה חיי:

וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה: וירעו אתנו המצרים, כמה שנאמר, הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ:

ויענונו, כמה שנאמר, וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס: ויתנו עלינו עבודה קשה, כמה שנאמר, ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך:

ונצעק אל יהוה אלהי אבותינו, וישמע יהוה את קולנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו: ונצעק אל יהוה אלהי אבותינו, כמה שנאמר, ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה:

וישמע יהוה את קולנו, כמה שנאמר, וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב: וירא את ענינו, זו פרישות דרך ארץ. כמה שנאמר, וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים: ואת עמלנו, אלו הבנים. כמה שנאמר, כל הבן הילוד היארה תשליכוהו וכל הבת תחיון:

ואת לחצנו, זו הדחק. כמה שנאמר, וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם: ויוציאנו יהוה ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובכמרא גדול ובאתות ובמפתים:

ויוצאנו יהיה ממצרים, לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח. אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו. שנאמר, ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והפיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני יהיה:

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, אני ולא מלאך. והפיתי כל בכור בארץ מצרים אני ולא שרף. ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ולא השליח. אני יהיה, אני הוא ולא אחר:

בַּיַד חֲזָקָה, זו הדבר. כמה שנאמר, הנה נד יהיה הויה במקנה אשר בשדה בסוסים בהמורים בגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאד:

ובזרע נטויה, זו החרב. כמה שנאמר, וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים: ובמורא גדול, זו גלוי שכינה. כמה שנאמר, או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באתות ובמופתים ובמלחמה ובגד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים ככל אשר עשה לכם יהיה אלהיכם במצרים לעיניך: ובאתות, זה המטה. כמה שנאמר, ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתות: ובמופתים זה הדם. כמה שנאמר. ונתתי מופתים בשמים ובארץ, כשאומר דם ואש וכו' וכן בעשר מכות ישפוך מן הכוס מעט יין:

דם, ואש, ותמרות עשן:

דבר אחר, בגד חזקה שפטים. ובזרע נטויה שפטים. ובמורא גדול שפטים. ובאתות שפטים. ובמופתים שפטים. אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ואלו הן:

דם. צפרדע. כנים. ערוב. דבר. שחין. ברד. ארבה. חשך. מפת בכורות:

רבי יהודה היה נוהג בזה סמנים:

ישפוך מן הכוס ג"פ:

דצ"ף עד"ש באח"ב:

רבי יוסי הגלילי אומר, מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. במצרים מה הוא אומר, ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים היא. ועל הים מה הוא אומר, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה יהוה במצרים וייראו העם את יהוה ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו. כמה לקו באצבע עשר מכות. אמור מעתה, במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות:

רבי אליעזר אומר, מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות. שנאמר, ישלח בס חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. וזעם שפטים. וצרה שלש. משלחת מלאכי רעים ארבע. אמור מעתה, במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות:

רבי עקיבא אומר, מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות. שנאמר, ישלח בס חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים. חרון אפו אחת. עשתיים. וזעם שלש. וצרה ארבע. משלחת מלאכי רעים חמש. אמור מעתה במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתים מכות:

כמה מעלות טובות למקום עלינו:

אלו הוציאנו ממצרים, ולא עשה בהם שפטים דינו:

אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם דינו:

אלו עשה באלהיהם, ולא הרג את בכוריהם דינו:

אלו הרג את בכוריהם, ולא נתן לנו את ממונם דינו:

אלו נתן לנו את ממונם, ולא קרע לנו את הים דינו:

אלו קרע לנו את הים, ולא העבירנו בתוכו בחרבה דינו:

אלו העבירנו בתוכו בחרבה, ולא שקע צרינו בתוכו דינו:

אלו שקע צרינו בתוכו, ולא ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה דינו:

אלו ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, ולא האכילנו את המן דינו:

אלו האכילנו את המן, ולא נתן לנו את השבת דינו:

אלו נתן לנו את השבת, ולא קרבונו לפני הר סיני דינו:

אלו קרבונו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה דינו:

אלו נתן לנו את התורה, ולא הכניסנו לארץ ישראל דינו:

אלו הכניסנו לארץ ישראל, ולא בנה לנו את הבחירה דינו:

על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכפלת למקום עלינו. שהוציאנו ממצרים. ועשה בהם שפטים. ועשה באלהיהם. והרג את בכוריהם. ונתן לנו את ממונם. וקרע לנו את הים. והעבירנו בתוכו בחרבה. ושקע צרינו בתוכו. וספק צרכנו במדבר ארבעים שנה. והאכילנו את המן. ונתן לנו את השבת. וקרבונו לפני הר סיני. ונתן לנו את התורה. והכניסנו לארץ ישראל. ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו:

רבו גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן:

פסח. מצה. ומרור:

פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש היה קיים על שום מה. על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים. שנאמר, ואמרתי זבח פסח הוא ליהוה אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו:

אוחז המצה בידו ומראה אותה למסובין:

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה. על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם. שנאמר, ויאפני את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם:

אוחז המרור בידו ומראה אותו למסובין:

מרור זה שאנו אוכלים על שום מה. על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים. שנאמר, וימררו את חיייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך:

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים. שנאמר, והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים. לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא, אלא אף אותנו גאל עמם. שנאמר, ואתנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו:

יחזו הכוס בידו וכסה המצות ויאמר:

לפיך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו. הוציאנו מעבדות לחרות, מגיון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאלה, ונאמר לפניו שירה נדשה הללויה:

יניח הכוס מידו ויגלה המצות:

חסר הללוי-ה וחסר בצאת יכסה המצות ויקח הכוס בידו ויאמר:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו הלילה הזה לאכל בו מצה ומרור. כן יהוה אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך, וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים (במוצ"ש אומרים):

מן הפסחים ומן הזבחים) אשר יגיע דמם על קיר מזבחתך לרצון ונדחה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשונו:

ברוך אתה יהוה גאל ישראל:

הנני מוכן ומזומן לקים מצות כוס שני של ארבע כוסות. לשם חוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונגעלם בשם כל ישראל:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ושותין בהסבת שמאל:

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.